

8. Náboženství v moderní Číně I

Základní rámeček (situace kolem roku 1900):

5 institucionalizovaných tradic: konfucianismus, buddhismus, taoismus, křesťanství, islám

Tři učení (*san jiao* 三教) – konfucianismus, buddhismus, taoismus

„Lidové“ náboženství – integruje tradice indiv. spásy, morálních požadavků, techniky posednutí duchem, obřady vázané na rodinné (rodové) vztahy, komunální kultury (lokální božstva a světci)

Státní kultury.

Rozdíl mezi institucionalizovanými tradicemi a „lidovými“ tradicemi často neostrý (Guandi – uctíván i v taoismu a buddhismu)

Existence svatých (kanonických) textů a „církve“ (profesionálních kleriků) – základní rozdíl mezi institucionalizovaným a „lidovým“

Vše spojuje sdílená kosmologie:

- neoddělitelnost hmoty a ducha (vše je *qi*)
- kosmos jako organický systém proměňující se podle pravidel (*yinyang*, 5 fází, 8 trigramů, interakce *ganying* 感应)

- veškerá realita má duchovní sílu (*ling* 灵), kterou lze pročišťovat, zlepšovat -
sebekultivace, umístění v prostoru (*fengshui* 风水)
- mrtví se stávají duchy a bohy (*shen* 神, *gui* 鬼)
- s božskými silami lze v tomto prostoru kulticky komunikovat (modlitby,
oběti...)
- rituální specialisté (profesionální klerici) – píší texty, legitimizují lokální
tradice (integrace do rámce Tří učení).
- sdílená morálka (artikulovaná lokálními autoritami, žánr *shan shu* 善书)

Příklad ze současnosti – „qigongová horečka“

Tři učení:

- institucionalizované, ale rovněž roztržštěné
- předávání tradice určitých praktik (jak udržet božstva a kosmický řád
v harmonickém stavu) – spíše než zajišťování spásy laikům
- náboženství orientované na jednotlivé chrámy (centra místních komunit)

Komunity

- sociální = náboženské

Typy komunit:

1) askriptivní – a) teritoriální, b) rodinné (rodové), c) korporace, cechy

2) dobrovolné – individuální spása a duchovní praxe; různorodé aktivity (přednášky až trans)

- zde se může objevit apokalyptická eschatologie → milenaristická hnutí

Náboženství a stát

- ortodoxní vs. heterodoxní (*zheng* 正 vs. *xie* 邪) – odráží náboženský rozměr tradičního čínského státu (teokracie?)

- předpoklad liturgické kontinuity od císaře po poslední vesnici – hlavní kohezní prvek pozdního císařství (zničeno reformismem první pol. 20. stol.)

- stát nábožensky *pluralistický*, ale zároveň *netolerantní* – měřítkem není ortodoxní nauka, nýbrž schválení státem (dané konformitou s náboženskými institucemi státu)

- státní kultury (plus kontrola a regulace ostatních kultů)

císař – Nebe a Země a další kosmická božstva

vysocí úředníci – kult nejvýznamnějších konfuciánských „svatých“ (Konfucius, Guandi)

místní úředníci – místní božstva

(Městský bůh (*chenghuang* 城隍) – ekvivalent místního úředníka (vybírání daní, administrace božské spravedlnosti, udržování veřejné morálky; guvernér města – touha být po smrti jmenován bohem města)

Inkluze a represe:

- lokální kultury mohly být zařazeny do oficiálního registru kultů (*sidian* 祀典)

- nebo mohly být prohlášeny za „zvrhlé kultury“ (*yinsi* 淫祀) nebo „heterodoxní tradici“ (*xiejiao* 邪教); i tak ale byly běžné – represe spíš taktický prostředek vyjednávání s místní komunitou

- skutečný problém spásitelská hnutí – ta označována jako *xiejiao* 邪教

Nehanská etnika (Ujguři, Tibetané apod.) – samospráva pod dohledem

Př.: císař a dalajláma: pol. – pán a vazal; náb. – patron a kněz

Reformismus

Pozdní Qingové: rozkladný tlak na tento systém ze dvou stran: fundamentalistický konfucianismus a reformismus orientovaný na západní vzory

Dvě významná povstání pozdních Qingů: Taipingové a Boxeři

Reformismem zasažena i samotná Tři učení: vnitřní tendence k antiklerikalismu (rozmach laických hnutí), unifikační snahy, vznik asociací (celonárodní organizace).

Křesťanství jako normativní model (a vědecký racionalita jako organizační princip) – protestantský model (texty, omezení rituálu, unifikace institucí, důraz na laiky, charita, křesťanstvím ovlivněné liturgické modely – nedělní bohoslužba) – vše v příkrém kontrastu vůči tradičnímu modelu služby místní komunitě (nyní se vyžaduje aktivní plná participace)

Zvyšující se (a proměňující se) tlak státu – náboženství má sloužit jeho potřebám – hned po 1911.

- „svoboda vyznání“ jako problematický model

Po roce 1949

- svoboda vyznání; svoboda vykonávat náboženské aktivity vykázána do nitra chrámů a kostelů
- sjednocená fronta (Oddělení sjednocené fronty *tongzhan bu* 统战部)
- náboženství obětí řady politických kampaní
- patriotické asociace
- „teorie spolupráce“ (*xietiao lun* 协调论) vs. „teorie adaptace“ (*shiying lun* 适应论)

Článek 36 Ústavy ČLR (výťah):

Občané ČLR mají svobodu náboženského vyznání. Žádná státní instituce, společenská organizace nebo jednotlivec nesmí nutit jiného občana věřit nebo nevěřit v náboženství, ani nesmí diskriminovat občany, kteří jsou věřící, nebo kteří jsou nevěřící. Stát ochraňuje legitimní náboženské aktivity. Nikdo nesmí použít náboženství k aktivitám, které ruší společenský řád, škodí zdraví občanů, nebo kladou překážky národnímu vzdělávání.